

Samvirki.

Samvirkisgrundarlagið og hvussu tað virkar. — Nøkur tøl úr útteininum. — Skipanin av føroyskum samvirki.

(Endað).

Lat okkum nú taka eitt privatkapitalistisk partafelag (A/S), hvar einki verður bytt til forbrúkararnar, men einans til partaeigararnar — vildi — um útbýtið bleiv sett til 8% — A. fáa 80 kr. og B. 8 kr. Av hesum sæst, at samvirkisgrundarlagið er beinleiðis tað rætta, tá alt avhøngur av keyp og sølu, og grundarlagið fyri eini handilsroynd er, at tað verður keypt og selt, og sum fyrr ávíst ikki av, hvussu nógvur deyður kapitalur ið er til steðar.

Somuleiðis tryggjar hetta móti tí, at limirnir fara aðrastaðni.

4) *Lika og alminduligan atkvøðurett* (stemmurætt).

Hetta grundarlagið er so gott sum allastaðni gjøgnumført í okkara politiska lívið; men í okkara vinnulívið er ikki so langt komið enn, tvørturímóti, har er ikki nakað, ið kallast demokrati ella demokratisk skipan. Eins og har ið einaveldið ræður í politikkinum, situr eitt minnital av stórkapitalism, stórpæigjarum, inni við valdinum, tá hvor lutur hevur eina stemmu (atkvøðu).

Har samvirki vinnur fram, er tað órvisi, har hevur hvor limur *eina stemmu*, óansað antin hann eigur nógvan ella lítlan andeil, antin hann keypur og selur nógv ella lítið, hervið gerst tað møgulegt, at allir hava sama atkvøðumakt, og eingin hevur størri orði ella meiri at siga enn ein annar. Eisini kemst burtur frá tí, at atkvøðan verður monopol fyri nakrar meirimagandi menn. Vil hetta tí siga gjøgnumført demokrati í vinnulívinum.

5) *Uttanfyri religiún og politikk.*

Viðvíkjandi hesum fyrra er tað greitt og týðuligt, at eitt samvirki ikki kann leggja seg út í trúnaðarviðurskiptini hjá limunum, eisini er tað fult út natúrligt, at trúgyrki ikki kann vera til hindurs fyri at gerast limur. Viðvíkjandi hesum seinna er at siga, at samvirki vel má vera utanfyri politikk, líkaso- væl sum tað ikki kann krevjast av limunum, at teir skulu hava ein vissan politiskan áskoðan. Nakað annað er, at eitt ella annað kann fella saman við ein vissan politiskan partaflokk. Soleiðis kann samvirki gott arbeiða saman við ein polit-

iskan flokk fyri at fáa framt eitt vist endamálið, og umvent kann ein politiskur flokkur ganga saman við samvirki.

Forbrúksfelagini ganga so saman í eitt landsfelag, felagssamvirki, samanlíka F. D. B. (Fællesforeningen for Danmarks Brugsförening). Felagssamvirksins endamálið er soleiðis at innkeypa ella framleiða tær vørur, forbrúksfelagini skulu nýta. Yvirsíkt felagssamvirksins verður sundurluta til forbrúksfelagini, eftirsum tey hava keypt til. Landsfelagini ganga so saman í eitt stórfelag, ið nevnt international cooperativ alliance. Hetta stórnævnda felagið, sum í 1925 taldi 73 landsfelag, ið umfattaðu 83000 felag við einum limatali uppá 40.000.000, hevur til endamálið at kanna eftir samvirkislíkindum, upparbeida marknaðir og skipa fyri veraldarframsýningum (síðst í Gent 1924). Í royndum vil tað siga, at minst 150 mill. — o. u. $\frac{1}{10}$ av heimsins íbúgvam — eru í umboði innanfyri veraldar-samvirki.

Samvirki virkar á tann hátt, at tað gevur eitt betur útlit yvir, hvat ið avtakast kann av vørur, her er tað nevniliga forbrúks-samvirki, ið ger seg galdandi; og kann soleiðis skapa ein meiri reguligan plan í framleiðsluni, og harvið minka so við og við um teir sokallaðu «krisirnar», til teir heilt fella burtur og vil fáa tryggari handilsviðurskiptir. Soleiðis sum nú er, verður framleitt og framleitt, til ikki kann avtakast meir, framleiðslan má stóða, og vit hava «krisirnar». Var framleitt eftir sum torvur er á, sluppu vit undan hesum. Nú verður framleitt so mikið sum møgulegt fyri at fáa útbýti. So undarligt tað enn ljóðar, líða fólk hungur vegna yvirflóð.

Tað verður framleitt meira enn avtakast kann, marknaðurin verður yvirfylltur, tað kann ikki avtakast meir, framleiðslu-virki má stóða, arbeiðarnir gerast arbeiðsleysir og mugu soleiðis líða neyð vegna yvirflóð av framleiddari vøru.

Gjøgnum samarbeiði millum framleiðslu- og forbrúksfelag kemst undan hesum vansanum, tá brúksfelagini hava yvirflit yvir, hvat ið avtakast kann. Eisini kemst undan vørudýrkan vegna millumhandlara — sæð út frá einum samfundssjónarmiði, eru ónógvir smáhandlar. — Við tað at tað eru so nógvir millum-handlar, hava vørurnar ikki tað virði, prísirnir vísa á, uttan tað at millumhandlarnir, hvor í

sínum lagið, vinna nakað til munns.

Javnaðarmenn hava altíð verið til reiðar at framhjálpt samvirkisroyndum, og hava nógvir av talsmonnum fyri samvirki staðið innanfyri nevnda flokk, t. d. Lassalle, Hemrich, Kaufman o. a. Lat okkum so síggja eitt sindur, hvussuleiðis forbrúks-samvirki hevur útvíða seg í øðrum londum.

Í Onglandi vóru í 1862 332 felag móti 1314 í 1924. 90.391 limir móti 4.715.000. Umsetning 2.333.000 L. St. móti 175 mill. í 1924, við einum kapitali uppá 428.000 L. St. móti 80 mill. L. St. í 1924.

Eru hesi tøl tikin eftir limatalinum í tí enska landsfelaginum, The cooperative Union. Høvuðstolnir fyri tað enska samvirki 1924 eru hesi: 1400 felag, 4.765.000 limir. Umsetning 270 mill. L. St. við 180.000 arbeiðarum — o. u. 5.400 mill. kr.

Í Frankríki er talið soleiðis: 1914 425 felag. Umsetning 11.365.000 frcs., eginframleiðsla 926.000 frcs. 1923 1644 felag. Umsetning 268.800.000 frcs., eginframleiðsla 22.140.000 frcs.

Er hetta limatalið í landsfelaginum *Magasin de gros*.

Forbrúks-samvirki tilsamans vísti: 1913 3261 felag við 880.710 limum. Umsetning 321 mill. frcs. 1923 4591 felag við 2.498.449 limum. Umsetning 1838 mill. frcs. Í Týsklandi er limatalið av brúksfelagum í felagssamvirkinum *Zentralverband deutscher Konservenverke*: 1903 639 felag við 575.000 limum. 1919 1116 felag við 2.319.000 limum.

Í 1920 kom eitt annað felagssamvirki afturat, vegna nýskipan kom omanfyrinevnda felagssamvirki bert at telja o. u. 1100 felag, men við eini óking av limatalinum til $3\frac{1}{2}$ mill. limir. Umsetning 380 mill. gullmark.

Fyriuttan *Zentralverband* finst eitt annað ríkissamfelag: 390 felag og við 765.000 limum. Umsetning 1923 100 mill. gullmark. Alt í alt vóru 1. januar 1924 51.402 samvirki í Týsklandi.

Í *Sveartíki* er limatalið í landsfelaginum «Kooperative Förbund» soleiðis: 1908 376 felag, 68.000 limir. Umsetning 22 mill. kr. 1924 876 felag, 292.000 limir. Umsetning 234 mill. kr.

Í Noreg var limatalið av Noregs cooperative Landsforening: 1908 41 felag, 9000 limir. Umsetning 3,5 mill. kr. 1924 432 felag. Umsetning 134 mill. kr.

Í U. S. S. R. (Rusland) eru tølini ikki heilt álitandi; men í 1927 sigist at vera 10.700 felag við einum limatali av 20 mill. sameinað í eitt landsfelag, *Centrosajus*. Umsetningurin sigist at vera í 1927 9 milliardir gullrublar.

Tað kundi soleiðis verið nevnt hvørt eitt land í Europa og kring um heimin, men vegna plásstrot mugu vit lata tað liggja.

Nú kann ein ella annar spyrja, hvussuleiðis vit Føroya fiskimenn skulu samskipa um samvirkisspurningin. Sjálvsagt er hetta ikki greitt at skilja, men ein hugsan kundi tó verið fram-

sett her. Soleiðis kundi ein tonkt sær til, at Føroya fiskimenn sjálvir tóku alt keyp og sølu í sína hond, og er tað einasti vegurin, um fiskimennirnir skulu náða fram til fullt frælsi, eitt frælsi, ið er nógv týðningarmiklari enn fjóðskapligt frælsi. Lat okkum fyrst fríðir peningaliga, áður enn vit hugsa um fjóðskapligt sjálfstýri. Samvirkisroynd Føroya fiskimanna kundi hugsast at sæð soleiðis út, tá hon var fullbúðin.

Í hvørjari bygð tóku fiskifiskimennirnir seg saman um eitt forbrúksfelag, ið seldi tað, fiskimennirnir nýttu, og keyptu tað, teir seldu, teirra fisk virkaði tað til o. s. fr., turkingarhús ella ísvirki vóru ikki av vagnum, men í samband við forbrúks-samvirki. Forbrúks-samvirkin tóku seg so saman um eitt landsfelag, Føroya felagssamvirki, hvørs endamálið var at selt alt tað, fiskimennirnir vildu flutt út av landinum, og innflutt tað, forbrúksfelagini torvaðu. Landsfelagið kundi so gjørt felag í International cooperative alliance, fyri harvið at kanna eftir marknaðarlíkindum og komið í felag við framleiðslufelag í øðrum londum, stutt og greitt gjørt handilin við útteimin so lagaligan sum møgulegt.

Føroya fiskimenn noyðast sjálvir at taka róðrið í hond. Alt ov leingi hava vit latið okkum upp í hendurnar á øðrum, skulu vit vinna fram, mugu vit ganga samvirkisleiðuna, taka okkum saman fagliga, politisk og samvirkisliga, hvørt av hesum trimum er ein serstakur stuðul fiskimanna, tó mugu allir triggir fylgjast at. Á hesar stuðlar mugu í framtíðini Føroya fiskimenn byggja.

Den Snor, der lægges af Strengre tre, den brister fuld næppe! —

Streymur.

Ráðgerðarfundurin.

Nú eru kosnir sendismenn frá øllum 3 feløgnum, Føroya skipara- og navigatorfelag, Færøernes Rederiforening og Føroya Fiskimannafelag, til ráðgerðarfundin viðvíkjandi kontraktini fyri 1930.

Fyri Føroya skipara- og navigatorfelag eru kosnir: Ole Max Andreassen, skipari, Haldorsvik, Rasmus Johansen, skipari á Strøndum, og Albert Niclasen, bestimaður á Velbastað.

Fyri Færøernes Rederiforening eru kosnir: Jens Evensen, reiðari, Tórshavn, H. P. Hansen, reiðari, Tórshavn, og S. P. Petersen, reiðari í Fuglafirði.

Fyri Føroya Fiskimannafelag eru kosnir: Gunnar Winther, felagsformaður, á Sandi, Hans V. Madsen, sýsluformaður fyri Streymoy, í Kvívík, og Joen Poulsen, sýsluformaður fyri Sandoy, á Sandi. Tíðast hevur stjórn fiskimannafelagsins biðið felagsskrivara sín vera á fundinum.

Nú er avgjort, at fundirnir skulu byrja 28. í hs., teir verða hildnir í Tórshavn, og ventandi er, at teir vera fleiri, tí arbeiðið er stórt, um tað verður, sum

Forlovelse, Ægteskab, verdensberømt Bog, 196 Sider, 1,85. — Dr. M. Fadden, amerikansk Læge: Ægteskabelig Livslykke, 2 store Bind, kun 3 Kr. for begge B. — Døjlige Sner, den unge, dybsunkne Kvindes Testamente, Op-lag 40.000, 1,35. — Ford: Hemmelighe-den ved at tjene Penge, 1,25. — Sand-hedslære, mange Oplysninger, kun 1,00. — Elvekjører: Muntre Fortællinger, kun 1 Kr. 25 Øre. — Filmenes Æventyr, stort Pragtverk med 125 Kunstfotos, kun 3 1/2 Kr. — Ungdom og Kærlighed, 0,75. Selves Bogforlag, Ald. F. S. D., Odense.

Skjorter

svære, ublegede, realiseres á

200 Øre

stor Størrelse 225 Øre

Et Parti svært Tvist-

Lærred

48 Øre

mindste Forsendelse 10 Kr.

Sækkelageret,

St. Anne Plads 10.

København K.

Tandlæge Kaaber

træffes atter fra Begynd. af Januar.

ætlanin var í fjør, at grundarlagið við kontraktini skal vera broytt.

Í hvussu nú fer, er tað eftir- ynskjandi, at partarnir kunnu koma til eitt, fyri okkara høv- uðsvinnuveg eydnusamt úrslit í semju.

Skiparaskúlin í Føroyum.

Leingi bardist logtingið fyri at fáa ein fulltíggjaðan skiparaskúla í Føroyum; men ikki fekk tað í lag, fyrr enn skúlin varð ein danskur navigatíons-skúli undir lógini um navigatíonsundirvísing o. a. m. fyri Danmark. Logtingið krævdi harðliga og áhaldandi ein serstakan navigatíonsundirvísing fyri Føroyingar; men logtingið mældi ongansinni nakað um at leggja pening fram av sínum egnu fyri kostnaðin av einum tilikum undirvísing. Mangar vóru tær innvendingar, sum gjordar vóru frá danskari síðu; men tá tær allar vóru greiddliga afturbeindar av logtingi og ongur nýggjar vóru at finna, gav ríkis- stjórnin eftir, lat lógina broyta og stovnaði skúlan á sama hátt, sum ein hvønn annan danskan navigatíonsskúla, meðan logtingið varð standandi fyri uttan.

Ein av teim elstu innvending- unum var tann, at her fóru at verða óvfar nemingar til ein stýrismannaskúla.

Nú hevur hesin skiparaskúlin eftir teirri nýggju fyriskipanini starva í gott og væl eitt ár, hetta er annað árið, hann nú starvar í. Nú ein dagin hittu vit fyr- stæðumannin, Jens Pauli Andreassen, á máli og spurdu um eitt og annað. Samrøða okkara fall soleiðis:

Hvussu gongst starvið? Jú takk, tað gongur sera væl. Tit hava nógv nemingatal? Ja, 124 eru nú tilsamans. Tit hava jú fleiri deildir, hvussu mangir eru á hvørjari? — Í hini gomlu deildini, fiskiskiparadeildini, eru 47, í stýrimannadeildini eru 9, í Grønlandsskiparadeildini eru 34, í motordeildini eru 31 og í dampmaskinudeildini eru 3. — Grønlandsskiparadeildini siga tygum? — Ja, hetta er jú hin «tilleggspróving», sum logtingið stríddist við at fáa skoytt uppí fiskiskiparaprógvið. Tygum stóðu jú sjálvur soleingi á odda har fyri hesum máli. Hava tit eisini menn, sum skulu lera til ma-